

«Національна інноваційна система України: стан та законодавче забезпечення розвитку» (парламентські слухання) ¹

29.03.2018

Парламентські слухання «Національна інноваційна система України: стан та законодавче забезпечення розвитку»

21 березня 2018 р. у Верховній Раді України відбулися слухання «Національна інноваційна система України: стан та законодавче забезпечення розвитку», учасниками яких стали, у тому числі, понад 20 учених Національної академії наук України. Ініціатором заходу виступив Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти ([Національна академія наук України](#)).

Слухання проводилися з метою широкого громадського обговорення стану та стратегічних напрямів інноваційного розвитку України, законодавчого забезпечення формування національної інноваційної системи, визначення ключових завдань органів державної влади, місцевого самоврядування та громадянського суспільства щодо забезпечення ефективної реалізації поставлених завдань.

Предметом обговорення стали нагальні проблеми довгострокового програмування розвитку національної економіки, скоординованої діяльності органів державної влади та їхньої спрямованості на інноваційний розвиток країни; механізмів реалізації пріоритетів інноваційної діяльності і пріоритетів розвитку науки й техніки; формування інноваційної інфраструктури та застосування механізмів державного впливу (фінансових, кредитних, податкових тощо) для досягнення інноваційних пріоритетів; підвищення рівня наукових досліджень і підготовки професійних кадрів для конкурентної економіки; формування ринку інтелектуальної власності й інноваційної культури суспільства.

Участь у парламентських слуханнях узяли народні депутати України, урядовці, представники Адміністрації Президента України, Ради національної безпеки і оборони України, керівники та представники місцевих органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, національних університетів, працівники наукових установ, навчальних закладів різного рівня, представники професійних спілок та асоціацій науковців і освітян, бізнесу, громадських організацій та засобів масової інформації.

Організатори заходу переконані, що його проведення посприє визначенню основних завдань і засобів формування сучасної національної інноваційної системи на шляху законодавчого закріплення питань становлення

¹ Парламентські слухання, ініціатором яких виступив Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти, відбулися 21 березня 2018 р. Предметом обговорення стали нагальні проблеми довгострокового програмування розвитку національної економіки, скоординованої діяльності органів державної влади та їх спрямованості на інноваційний розвиток країни; механізмів реалізації пріоритетів інноваційної діяльності та пріоритетів розвитку науки і техніки; формування інноваційної інфраструктури та застосування механізмів державного впливу (фінансових, кредитних, податкових тощо) для досягнення інноваційних пріоритетів; підвищення рівня наукових досліджень та підготовки професійних кадрів для конкурентної економіки; формування ринку інтелектуальної власності та інноваційної культури суспільства.

висококонкурентної, розвиненої економіки держави, формування відповідної культури й освіченості громадян, їхньої інтеграції у світову систему цінностей.

З першою доповіддю в межах парламентських слухань виступив перший віце-прем'єр-міністр – міністр економічного розвитку і торгівлі України С. Кубів. Він наголосив, що тема зібрання є надзвичайно важливою, оскільки йдеться про модернізацію вітчизняної промисловості, задоволення потреб економіки та, врешті-решт, про національну безпеку. На думку урядовця, відсутність стратегії та виразних пріоритетів для розвитку інновацій зруйнували українську систему наукових досліджень, орієнтованих на подальшу реалізацію у виробництві й промисловості. Вирішити зазначену проблему здатне створення інноваційної екосистеми завдяки співпраці науки, бізнесу та влади. Це потребує, зокрема, внесення змін до чинного українського законодавства, яке, за словами С. Кубіва, є наразі надзвичайно ворожим до інновацій. *«Саме тут і зараз ми маємо закласти основу для змін, яких давно очікують суспільство, міжнародна спільнота, а головне – українські винахідники»*, – наголосив міністр і зауважив, що український інтелект має розвивати українську економіку, створювати максимальну додану вартість, приносячи дохід і винахідникам, і державі.

Міністр освіти і науки України Л. Гриневич зазначила, що саме інновації визначають рівень конкурентоздатності держави, а також слугують засобом забезпечення її безпеки та суверенітету. За словами доповідача, впродовж останніх років місце нашої країни в рейтингу за глобальним індексом інновацій підвищується. Проте Україна має великий потенціал, аби й надалі поліпшувати свої позиції. *«Кожен громадянин зацікавлений у зростанні економіки, ВВП. І саме активізація інноваційної діяльності визначається різноманітними експертами й рейтингами як найбільший потенціал України для реального зростання ВВП і нашого виходу зі стану сировинної економіки до країни, яка здатна експортувати продукти й технології»*, – наголосила міністр і виокремила пріоритетні галузі, інновації в яких зможуть допомогти здійснити необхідний прорив, а саме: агропромисловий комплекс, житлово-комунальне господарство, машинобудування, транспорт, курортно-рекреаційна сфера і туризм, переробна промисловість. Аби забезпечити масштабний позитивний ефект, процеси управління та творення інновацій мають бути неперервними. Потрібно також зменшити зарегульованість цієї сфери, ухваливши відповідні законодавчі зміни, а також створити умови для полегшення та пришвидшення перетворення наукових результатів на конкретні технологічні рішення та прототипи для виробництва. Вищі навчальні заклади та наукові установи мають стати центрами інноваційності, – вважає Л. Гриневич. *«Для того, щоб реалізувались інновації, нам потрібна синергія зусиль. А позитивні практики в Україні вже є»*, – підкреслила вона.

Співповідь від Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти виголосили заступник голови Комітету, голова підкомітету з питань інноваційної діяльності та інтелектуальної власності, народний депутат України О. Скрипник і перший заступник голови Комітету, народний депутат України О. Співаковський.

«Головний меседж мого виступу: до розвитку інновацій необхідно підходити системно. Немає тих елементів, на які не потрібно зважати», –

зазначив О. Скрипник. Він привернув увагу до того, що існує чимало прикладів українських наукових винаходів, котрі так і не стали інноваціями, оскільки не було високотехнологічного бізнесу, якому ці розробки були б потрібні. Нині до сфер, у яких в Україні реалізується найбільше інноваційних рішень, належать інформаційні технології, сільське господарство та військово-промисловий комплекс. О. Скрипник наголосив на важливості стимулювання перетворення наукових розробок на інноваційний продукт і створення центрів інноваційності в українських університетах. На його думку, слід передбачити всі елементи інноваційної екосистеми, весь шлях від ідеї до інновації, до виходу кінцевого продукту на ринок. Позитивний досвід Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» зі створення власної інноваційної системи має поширюватися, – переконаний О. Скрипник. Крім того, він зауважив, що інноваційний розвиток потребує зовнішніх інвестицій, функціонування фондів фінансування. Загалом систему державного управління в цій сфері мають скласти Рада з розвитку інновацій, Офіс з розвитку інновацій та Фонд підтримки інновацій. Створення останніх двох інституцій нині очікується.

«Ядром, центром інноваційної економіки є, безперечно, людина. Її соціалізація та капіталізація починається ще в школі. Але університет у плані капіталізації є унікальним майданчиком», – зазначив О. Співаковський. Вищі навчальні заклади мають стати місцем, де українська талановита молодь затримуватиметься. Для цього їм потрібно законодавчо надати можливості формувати власні інноваційні системи і працювати як елементам фундаменту національної інноваційної економіки.

Національну академію наук України під час слухань представили з виступами завідувач відділу інноваційної політики, економіки та організації високих технологій Інституту економіки та прогнозування НАН України, член Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій член-кореспондент НАН України І. Єгоров і заступник директора Інституту фізіології рослин і генетики НАН України доктор сільськогосподарських наук, професор М. Гаврилюк.

Особливу увагу І. Єгоров звернув у своєму виступі, зокрема, на проведення моніторингу інноваційної діяльності в нашій державі. За його словами, основним інструментом порівняння України з європейськими країнами слід вважати Європейське табло інноваційного розвитку, яке базується на об'єктивних показниках, а не на точці зору окремих людей – на відміну, наприклад, від інноваційного індексу. Як повідомив І. Єгоров, українські фахівці домовилися з колегами із Економічної комісії ООН для Європи про розроблення спеціального інструментарію, призначеного для оцінювання інноваційної діяльності у країнах Східного партнерства. Щоб ця робота стала можливою й успішною, її мають підтримати українські парламент і уряд. Крім того, доповідач зазначив, що наша країна має у розпорядженні досить цікаві документи щодо оцінювання інноваційної діяльності, розроблені зарубіжними фахівцями у 2011, 2013 і 2017 р. Ідеться про роботи, підготовані Європейською комісією, Економічною комісією ООН для Європи. Один з останніх таких документів, підготований Світовим банком, описує інноваційну систему України. *«Гадаю, спираючись навіть на ці документи, ми можемо*

критично поглянути на свої недоліки й переваги», – підкреслив І. Єгоров. На завершення свого виступу він зауважив, що науковці готові надавати рекомендації органам влади, щоби для апробації в Україні вибрати з масиву зарубіжних нормативно-правових актів зі сприяння інноваційній діяльності ті, які найадекватніше відповідають вітчизняним реаліям.

«Питання розбудови інноваційної системи для розвитку національної економіки є надзвичайно актуальним і пріоритетним завданням практично для всіх учасників ринку інноваційної економіки», – цими словами розпочав свій виступ М. Гаврилюк. На його думку, чинні українські нормативно-правові акти, які покликані регулювати інноваційний процес, роблять це недостатньо добре. «За даними Держстату України, наукоємність ВВП України склала лише 0,6 % – проти 2,4 % у 1991 році. Витрати на забезпечення ефективної наукової роботи одного вченого у світі становлять \$ 190 тис., в Україні ж – лише \$ 9,3 тис., або 4,9 % світового рівня. Тому ми маємо багато над чим працювати», – зазначив М. Гаврилюк. Він також додав, що інновації забезпечують підвищення ефективності виробничої і комерційної діяльності, а інвестиції можуть бути залучені тільки в ефективне виробництво: «Таким чином, інновації відкривають шлях інвестиціям. Цю філософію часу зрозуміли вчені нашого Інституту, і вони докладають багато зусиль для її реалізації». Пріоритетним напрямом досліджень, здійснюваних в Інституті фізіології рослин і генетики НАН України під керівництвом Героя України академіка В. Моргуна, є генетичне поліпшення хлібних злаків – основних продовольчих культур, таких як озима пшениця та кукурудза. «Забезпечення людства продуктами харчування – це світова проблема, що потребує глобальних рішень, – наголосив доповідач. – Вчені нашого Інституту за останні 35–40 років створили, зареєстрували та передали у виробництво близько 150 сортів і гібридів різних сільськогосподарських культур. Щорічно в Україні лише сортами озимої пшениці селекції нашого Інституту засівається 30–32 % площ посіву цієї культури, а це – 2 млн га. Майже 500 тис. га засівається за кордоном. Валове виробництво продовольчого зерна озимої пшениці, вирощеного з сортів селекції Інституту фізіології рослин і генетики НАН України, щороку сягає 8–8,5 млн т, що майже вдвічі перевищує потребу в продовольчому зерні. На мою думку, це – вагомий внесок у забезпечення продовольчої безпеки нашої держави. Запропоновані сорти створено з використанням найсучасніших досягнень молекулярної генетики та біотехнології, тому вони є високопродуктивними і цілком конкурентоспроможними на світовому ринку, оскільки мають високу якість зерна та стійкі до стресових чинників довкілля».

Парламентські слухання було підсумовано в прикінцевих виступах С. Кубіва, Л. Гриневич і О. Скрипника.

За результатами слухань ухвалено рішення про те, що пропозиції, висловлені під час обговорення, буде розглянуто, узагальнено і враховано при доопрацюванні проекту рекомендацій та їхнього розгляду на засіданні Верховної Ради України.